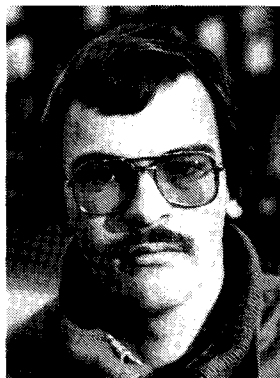

John Grin

Van ruimhartig naar restrictief – en weer terug?

Toen iemand eens werd verteld over de bijbelse notie van naastenliefde, luidde zijn weinig overtuigende reactie: 'Als dat eens zou kunnen...'. Wie de berichtgeving in de media over het asielbeleid de afgelopen jaren enigszins heeft gevolgd, en in bijvoorbeeld het CDA-program 'UITZICHT' leest over een 'ruimhartig toelatingsbeleid', is tot een zelfde sceptische reactie geneigd.

Natuurlijk, beslissen over toelating van asielzoekers is een verre van eenvoudige taak, omdat het bij dergelijke beslissingen zo heel direct om mensen gaat. En uiteraard komen vooral de schrijnende gevallen waarin *geen* verblijfstitel is verleend, in de krant.

Maar toch. Juist omdat het zo direct om mensen gaat, verdient het asielbeleid een voortdurende kritische toetsing. En een globale analyse van het beleid van de afgelopen paar jaar leert, dat er niet 'slechts' sprake is van een aantal tragische individuele gevallen, maar van een aantal verontrustende *trends*.

Een eerste trend betreft de steeds verdergaande inperking van de toegang van asielzoekers tot de Nederlandse rechtsgang. Deze trend kan aan de hand van diverse voorbeelden worden geïllustreerd. Allereerst kan worden gewezen op het direct bij aankomst op Schiphol, en zonder doorlopen van de reguliere procedure,

terugsturen van asielzoekers, zoals bijvoorbeeld een groep van 45 Tamils en een groep van 37 Iraniërs in 1985 overkwam. Voorts lijkt de recente vestiging van een 'vluchtelingenhotel' op Schiphol-Oost het niet tot de normale rechtsgang toegang geven van op de luchthaven aankomende asielzoekers te institutionaliseren. Tenslotte kan hier het feit worden genoemd, dat in een groot aantal gevallen geen schorsende werking wordt verleend, zolang de behandeling van een herzieningsverzoek nog aanhangig is. Tussen 1982 en 1986 mocht in ongeveer de helft van die gevallen het antwoord op het herzieningsverzoek niet in Nederland worden afgewacht. Zelfs de behandeling van een kort geding tegen een dreigende uitzetting wordt niet in alle gevallen afgewacht. Een uiterst schrijnende illustratie is het geval van een asielzoeker uit Turkije, die vorig jaar nog vóór de uitspraak in kort geding naar Turkije werd terug gestuurd, daar ogenblikkelijk na aankomst door de plaatselijke politie werd gearresteerd en gevangengezet, en nog steeds niet op vrije voeten is gesteld.

Een tweede verontrustende trend in het asielbeleid is de verenigde interpretatie van de criteria op grond waarvan asiel wordt verleend aan niet-uitgenodigde vluchtelingen (het jaarlijkse aantal uit te nodigen vluchtelingen is recentelijk verhoogd, hetgeen waardering verdient). In

dit verband kan allereerst worden gewezen op de verschuiving in betekenis van de term 'land van eerste opvang'. Het Ministerie van Justitie stelt de laatste tijd dat er al sprake is van een ander land van eerste opvang indien de asielzoeker op weg naar Nederland een ander land op doorreis heeft bezocht; vrijwel onafhankelijk van de verblijfsduur van de asielzoeker daar is in deze gevallen volgens Justitie Nederland niet tot opname verplicht. Voorts wordt in recente beschikkingen en in publieke uitspraken van de staatssecretaris het destijds door de Raad van State van de hand gewezen criterium van 'persoonlijk ondervonden leed' opnieuw ingevoerd; dit criterium betekent een ernstige uitholling van het Vluchtelingenverdrag 1951, waarin het criterium 'gegronde vrees voor vervolging' is. Tenslotte is het voor asielzoekers die niet als vluchteling zijn erkend moeilijker geworden om wél een verblijfstitel op grond van 'humanitaire overwegingen' te krijgen; deze zogeheten B-status wordt tegenwoordig slechts verleend op grond van 'humanitaire overwegingen, *gelet op de politieke situatie van het land van herkomst*'; (cursivering JG).

Uit deze en andere maatregelen spreekt een toenemende terughoudendheid tegenover het opnemen van asielzoekers. Deze terughoudendheid komt (deels) voort uit een vrees voor wat wordt genoemd de aanzuigende werking van een gastvrij asielbeleid: als Nederland te boek zou komen te staan als een land dat aanzienlijk gastvrij is dan de omringende landen, zou dat steeds meer vluchtelingen naar ons land doen komen.

Om aan deze – begrijpelijke – vrees tegemoet te komen, is er de afgelopen jaren door velen gepleit voor een Europeanisering van het asielbeleid; zo'n pleidooi vindt men bijvoorbeeld ook in 'Uitzicht'. Als de Europese landen op dit gebied zouden

samenwerken, zou men groepen asielzoekers met meerdere landen gezamenlijk kunnen opvangen, de 'last' zou voor elk van de landen afzonderlijk beter te dragen zijn, en er was voor angst voor een aanzuigende werking geen reden: er zouden geen grote verschillen in gastvrijheid tussen de landen onderling zijn.

De laatste jaren vindt er echter een omgekeerd soort afstemming tussen het asielbeleid van de diverse landen plaats. Omdat veel landen niet bekend willen staan als gastvrijer dan de omringende landen, is een 'spiraal' van restrictiviteit¹ ontstaan. Hiervan zijn onder meer de Tamils het slachtoffer geworden. Deze spiraal van restrictiviteit is een tragische verwording van wat Europeanisering zou kunnen zijn; de landen stimuleren elkaar eerder tot een restrictiever dan tot een ruimhartiger beleid.

Toch zijn er een aantal hoopgevende initiatieven geweest, afkomstig van onder meer het Europese Parlement, van een aantal Scandinavische landen onder aanvoering van de Deense minister Ninn-Hansen, en van een aantal particuliere organisaties voor steun aan vluchtelingen. Bij het geven van steun aan particuliere initiatieven en bij het opzetten van forums waarin regeringen partij zijn, zou Nederland een voortrekkersrol moeten spelen, net als bij de omkering van de huidige trends die gaan in de richting van een ruimhartig naar een restrictief beleid. Als dat eens zou kunnen. . .

1. Vluchtelingenwerk Nederland. *Natie over het Nederlandse vluchtelingenbeleid*. Amsterdam augustus 1986.

